

*Деркач В. Г.,
здобувач Науково-дослідного інституту
публічного права*

СУБ'ЄКТ ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ В'ЇЗДУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТА ВИЇЗДУ З НЕЇ

Анотація. У статті досліджено суб'єкта порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, в результаті чого встановлено, що суб'єкт порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду може бути як загальний так і спеціальний. За ч. 1 та ч. 3 ст. 332-1 КК України кримінальній відповідальності підлягає фізична осудна особа, яка на момент вчинення кримінального правопорушення досягла 16-річного віку. Відповідно до ч. 2 ст. 332-1 КК України кримінальній відповідальності підлягає спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення, а саме службова особа, яка використовувала службове становище.

Наприкінці 2013 року – на початку 2014 року, Російська Федерація, скориставшись проблемами у виконанні нашим військом таких функцій, розпочала відкрити збройну агресію, що, крім загибелі десятків тисяч українців, призвело до незаконної анексії АР Крим та окупації частин Донецької та Луганської областей. Фактично державний кордон з Російською Федерацією на Сході України став лінією розмежування з територією, що контролює держава Україна та тимчасово окупованою територією України. Український парламент відреагував на цю гостру проблему досить прогнозовано – 15 квітня 2014 року прийнято Закон України № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» – КК України доповнено ст. 332-1 «Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї». Таке рішення Верховної Ради України викликало як гострі дискусії в науці кримінального права, так й проблеми у застосуванні цієї норми на практиці.

Отже, за досліджуваній нами період з 2014 року по лютий 2021 року зареєстровано 212 фактів порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Однак, відповідно до даних Державної судової адміністрації України, судами України винесено 30 обвинувальних вироків суду за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. З них 7 винесено у 2015 році, 21 у 2016 році, і по одному вирокі у 2017 та 2019 роках.

Ключові слова: склад кримінального правопорушення, порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, заподіяння шкоди інтересам держави, недоторканність державних кордонів, російсько-українська війна, кримінальна відповідальність, невідповідність підставам та принципам криміналізації.

Постановка проблеми. Наприкінці 2013 року – на початку 2014 року, Російська Федерація, скориставшись проблемами у виконанні нашим військом таких функцій, розпочала відкрити збройну агресію, що, крім загибелі десятків тисяч українців, призвело до незаконної анексії АР Крим та окупації

частин Донецької та Луганської областей. Фактично державний кордон з Російською Федерацією на Сході України став лінією розмежування з територією, що контролює держава Україна та тимчасово окупованою територією України. Український парламент відреагував на цю гостру проблему досить прогнозовано – 15 квітня 2014 року прийнято Закон України № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» – КК України доповнено ст. 332-1 «Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї». Таке рішення Верховної Ради України викликало як гострі дискусії в науці кримінального права, так й проблеми у застосуванні цієї норми на практиці.

Отже, за досліджуваній нами період з 2014 року по лютий 2021 року зареєстровано 212 фактів порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Однак, відповідно до даних Державної судової адміністрації України, судами України винесено 30 обвинувальних вироків суду за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. З них 7 винесено у 2015 році, 21 у 2016 році, і по одному вирокі у 2017 та 2019 роках.

Стан дослідження. Окремі питання кримінальної відповідальності за кримінальне правопорушення, передбачене ст. 332-1 КК України на рівні коментарів а посібників були предметом наукових досліджень таких науковців як П.П. Андрушко, О.М. Бандурка, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, А.А. Вознюк, П.А. Воробей, В.К. Гришук, Н.О. Гуророва, О.М. Джуца, О.О. Дудоров, І.М. Копотун, О.М. Костенко, В.В. Кузнєцов, Т.С. Леоненко, М.І. Мельник, В.А. Мисливий, А.А. Музика, В.О. Навроцький, В.І. Осадчий, М.І. Панов, А.В. Савченко, В.В. Сташис, Є.Л. Стрельцов, В.Я. Тацій, А.Н. Трайнін, Є.В. Фесенко, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк, В.В. Шаблістий, О.Н. Яриш та ін. також варто вказати на статті, в яких питання кримінальної відповідальності за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї досліджено більш глибоко – В.І. Антипов, Б.В. Бабін, Ю.О. Данилевська, З.А. Загіней, Л.Ю. Капітанчук, Ю.Б. Курилюк, М.А. Магєррамов, Т.С. Огнева.

Також А.А. Нікітін в м. Київ у 2018 році захистив кандидатську дисертацію «Кримінальна відповідальність за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї», у якій автор таку тимчасову ст. 332-1 КК описав виключно з позиції посилення каральної репресії, з позиції її практичної доцільності.

Виклад основного тексту. Здатність особи під час вчинення кримінального правопорушення усвідомлювати свої дії (бездіяльність) означає правильне розуміння фактичних об'єктивних ознак (об'єкта, суспільно небезпечного діяння,

обстановки, часу, місця, способу його вчинення, його суспільно небезпечних наслідків тощо). Здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) повинна бути пов'язана зі здатністю контролювати, керувати своїми вчинками. Тут свідомість і воля є взаємозалежними і лише в сукупності виступають передумовою для визнання особою винною [1, с. 62].

Більше цього, на думку В.В. Леня, осудність – це самостійна категорія кримінального права, вона не є дзеркальним відображенням неосудності, володіє своїми конкретними ознаками і є підставою настання кримінальної відповідальності суб'єкта за вчинене кримінальне правопорушення [2, с. 50].

Окрім цього, у кримінальному законодавстві використовується поняття «неосудності» (ч. 2 ст. 19 КК України) та «обмеженої осудності» (ч. 1 ст. 20 КК України). Але, якщо неосудна особа не підлягає кримінальній відповідальності, то обмежена осудність не звільняє особу від відповідальності перед законом.

Так, не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого КК України, перебувала в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки (ч. 2 ст. 19 КК України).

Відповідно до ч. 1 ст. 20 КК України обмежена осудність полягає у відсутній можливості, через наявний у особи стан психічного розладу, повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними.

Як бачимо, відмінність між «неосудністю» та «обмеженою осудністю» вимірюється свідомістю людини (фізичної особи). Також, ще однією особливістю стану «неосудності» та «обмеженої осудності» є можливість до осіб такого стану, застосовувати судом примусові заходи медичного характеру.

Отже, за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї може підлягати кримінальній відповідальності осудні та обмежено осудні особи. До останньої категорії осіб, судом може бути застосовано примусові заходи медичного характеру.

Заключною ознакою суб'єкта кримінального правопорушення є його вік. За кримінальним законодавством України загальний вік кримінальної відповідальності настає з шістнадцяти років (ч. 1 ст. 22 КК України). За визначений перелік кримінальних правопорушень, які несуть підвищену суспільну небезпеку, кримінальна відповідальність може наставати з чотирнадцяти років (ч. 2 ст. 22 КК України).

На думку О.В. Смагляка та А.А. Павловської запровадження вікових меж кримінальної відповідальності зумовлене існуючими у конкретному суспільстві уявленнями про набуття більшістю його членів здатності розуміти суспільний характер своїх дій та їх наслідків (у тому числі суспільно небезпечних) із моменту досягнення певного віку [3, с. 182].

Не дарма зазначає В.В. Анішук, що у кримінальному законодавстві країн світу регламентація віку кримінальної відповідальності має певні особливості. Зокрема, у зарубіжних країнах, зазначає правник, немає єдиного мінімального віку кримінальної відповідальності – він варіюється від 7 до 16 років і встановлюється, як правило, залежно від уявлень суспільства щодо осудності неповнолітніх і малолітніх осіб у певний період часу [4, с. 187].

Отже, у зв'язку з тим, що ст. 332-1 КК України не міститься у переліку кримінальних правопорушень за які може наставати кримінальна відповідальність з чотирнадцяти років (ч. 2 ст. 22 КК України). Можемо стверджувати, що кримінальна відповідальність за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї настає з шістнадцяти років.

Відповідно до ч. 2 ст. 332-1 КК України передбачено кримінальну відповідальність за кваліфікований склад порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. В першу чергу це вчинення кримінального правопорушення повторно.

За ч. 1 ст. 32 КК України повторністю кримінальних правопорушень визнається вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України.

Так, особа, яка кілька разів скоїла кримінальне правопорушення, становить підвищену небезпеку, і суд, виносячи покарання такому суб'єкту, враховує повторне вчинення суспільно небезпечних діянь підсудним як обставину, що обтяжує його відповідальність [5, с. 10].

Як зазначено у ч. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України від 04 червня 2010 року № 7 «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» від повторності необхідно відрізняти продовжуване кримінальне правопорушення.

Продовжуване кримінальне правопорушення складається з двох або більше тотожних діянь, об'єднаних єдиним злочинним наміром. Об'єднання тотожних діянь єдиним злочинним наміром означає, що до вчинення першого з низки тотожних діянь особа усвідомлює, що для реалізації її злочинного наміру необхідно вчинити декілька таких діянь, кожне з яких спрямовано на реалізацію цього наміру. Такі діяння не утворюють повторності, оскільки кожне з них стає елементом єдиного (єдиного) кримінального правопорушення і окремим (самостійним) кримінальним правопорушенням щодо будь-якого іншого з цих діянь бути не може, а при повторності тотожних діянь кожне з них має свою суб'єктивну сторону, зокрема самостійний умисел, який виникає щоразу перед вчиненням окремого кримінального правопорушення [6].

На думку О.В. Колос серед підстав виокремлення повторності злочинів як окремої форми їх множинності є:

1) повторність злочинів може свідчити про певним чином деформований стан свідомості даної особи (її індивідуальну характеристику), а тому вона може набувати статусу суспільно небезпечної особи;

2) повторність злочинів зумовлює право держави відповідним чином реагувати на поведінку особи, враховуючи її, зокрема, в якості обставини, що обтяжує покарання, або в якості ознаки, яка може посилювати кримінальну відповідальність особи;

3) невизнання повторності злочинів окремою формою їх множинності, що обумовлює певні кримінально-правові наслідки, може сприяти ще більшій криміналізації суспільства [7, с. 126].

Зі змісту ч. 2 ст. 28 КК України порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї визнається вчиненням за попередньою змовою групою осіб,

якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення.

Отже, порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї вчинене повторно або за попередньою змовою групою осіб становить підвищений ступінь суспільної небезпеки у порівнянні з ч. 1 ст. 332-1 КК України.

Прикладом порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї вчиненого повторно за попередньою змовою групою осіб може слугувати вирок Марківського районного суду Луганської області від 31 липня 2015 року у справі № 417/1027/15-к.

Так, відповідно обвинувального акту на початку березня 2015 року ОСОБА_1 разом із ОСОБА_2, достовірно знаючи порядок в'їзду та виїзду на тимчасово окуповану територію України, на якій діє «ЛНР» попередньо домовившись з невстановленою слідством особою, за допомогою човна в'їжджати на тимчасово окуповану територію України та виїжджати з неї через річку Сіверський Донець, поблизу населених пунктів Лобочеве та Жовте Слов'янське району Луганської області, переміщуючи на її територію продукти харчування та товари господарського призначення. Впродовж березня-квітня 2015 року близько п'ятнадцяти разів переміщали з підконтрольної Україні території, через лінію розмежування поза пунктами в'їзду-виїзду, на тимчасово окуповану територію України продукти харчування та товари господарського призначення з метою їх реалізації та заподіяння у такий спосіб шкоди інтересам держави [8].

Також, відповідно до ч. 2 ст. 332-1 КК України передбачено, що суб'єктом порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї може бути службовою особою з використанням службового становища. Однак, законодавець не вбачав доцільності передбачити визначення службової особи, безпосередньо, у примітці досліджуваної статті. Наприклад, як було передбачено у ст. 364 КК України. Тому, спробуємо з'ясувати визначення службової особи, в контексті порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї.

Необхідно розпочати, з того, що службовою особою, як зазначається у ч. 3 та ч. 4 ст. 18 КК України є видом спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.

У КК України під спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення необхідно розуміти фізичну осудну особу, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

Як зазначає І.О. Зінченко та А.С. Осадча визначення спеціального суб'єкта кримінального правопорушення зумовлюється специфікою окремих складів кримінальних правопорушень, вчинення яких є можливим виключно у зв'язку із відповідним видом людської діяльності, яку можуть здійснювати не всі, а обмежене коло суб'єктів. За своїм змістом, продовжують правники, ознаки спеціального суб'єкта досить різноманітні. Їх можна об'єднати у 3 великі групи: 1) ознаки, що характеризують соціальну роль і правове становище суб'єкта; 2) фізичні властивості суб'єкта; 3) взаємовідносини суб'єкта з потерпілим тощо. Найбільш численною є перша група. Вона охоплює такі ознаки, як громадянство (громадянин України, особа без громадянства чи іноземець), професія, вид діяльно-

сті, характер виконуваної роботи (лікар, капітан судна тощо), участь у судовому процесі (свідок, потерпілий, експерт, перекладач), судимість. Другу групу становлять ознаки, що характеризують вік, стать, стан, здоров'я і працездатність суб'єкта. До третьої групи ознак належать ті, що стосуються родинних відносин суб'єкта з потерпілим або іншими особами (батько, мати, ін. родичі), служби (підлеглий, начальник) або інші відносини (особа, від якої потерпілий належить матеріально, тощо) [3, с. 894].

У кримінальному законодавстві єдиного визначення службової особи не має. Першою згадкою про службову особу є ст. 18 Розділу IV «Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт кримінального правопорушення)» Загальної частини КК України.

Так, відповідно до ч. 3, ст. 18 КК України службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Відповідно до ч. 4 ст. 18 КК України службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

Друге визначення службової особи надається у п. 1 та п. 2 примітки до ст. 364 Розділу XVII «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» Особливої частини КК України.

Так, відповідно до примітки 1 ст. 364 КК України службовими особами у статтях 364, 368, 368-5, 369 КК України є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом

державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Відповідно до примітки 2 ст. 364 КК України службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), а також іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

Як бачимо, визначення службової особи надане у ст. 18 КК України та примітці до ст. 364 КК України ідентичні. Однак, необхідно відзначити, що суди в рішеннях з приводу порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї вчиненого службовою особою, використовують посилення на примітку до ст. 364 КК України.

Прикладом порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї службовою особою з використанням службового становища може слугувати вирок Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 29 грудня 2015 року у справі № 235/10514/15-к.

Так, у період квітень-червень 2015 року несення служби на загороджувальних взводних опорних пунктах (блокпостах) I та II рубежу, розташованих у Мар'їнському районі Донецької області в секторі «В» району проведення АТО, забезпечували, зокрема, військовослужбовці 1 механізованого батальйону 28 окремої механізованої бригади Збройних Сил України (далі – 28 ОМБр). У зазначений період в указаному підрозділі проходили військову службу, в тому числі, майор ОСОБА_4 на посаді командира 1 механізованого батальйону 28 ОМБр, лейтенант ОСОБА_5 на посаді командира 2 механізованого взводу 3 механізованої роти 1 механізованого батальйону 28 ОМБр, та солдат ОСОБА_6 на посаді старшого водія автомобільного відділення підвозу боєприпасів взводу матеріального забезпечення 1 механізованого батальйону 28 ОМБр [7].

В один із днів у травні 2015 року, перебуваючи у невідомому місці на території Мар'їнського району Донецької області, ОСОБА_4 з метою особистого протиправного збагачення шляхом отримання неправомірної вигоди вирішив сприяти суб'єктам господарювання та фізичним особам з використанням наданого йому службового становища у в'їзді ними на тимчасово окуповану територію Донецької області України і перевезенні транспортними засобами всупереч вищевказаним вимогам Порядку заборонених вантажів без проведення їх огляду та перевірки на підконтрольних йому взводних опорних пунктах (блокпостах) та поза визначеними Порядком контрольними пунктами в'їзду-виїзду. Тоді ж ОСОБА_4 до виконання свого злочинного наміру залучив ОСОБА_5 і ОСОБА_6, які погодились на його пропозицію. При цьому ОСОБА_4, ОСОБА_5 і ОСОБА_6 розробили план спільних злочинних дій і розподілили між собою функції для його виконання. Крім того, ОСОБА_4 повідомив ОСОБА_6, що розмір неправомір-

ної вигоди, яку необхідно отримати за незаконний пропуск одного транспортного засобу в залежності від вантажопідйомності, зазначивши при цьому, що розмір неправомірної вигоди за незаконний пропуск через лінію розмежування одного мікроавтобусу з забороненим до переміщення вантажем складає 20 000 гривень [8].

Вказана протиправна діяльність службових осіб з використанням службового становища тривала до викриття співробітниками правоохоронних органів у середині червня 2015 року.

Окрім цього, на думку В.І. Антипова, якщо особа має ознаки службових осіб, що вказані у примітках 1 і 2 до ст. 364 КК України, а порушення нею порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї вчинено шляхом зловживання чи перевищення владою або службовим становищем, такі дії охоплюються ч. 2 чи ч. 3 ст. 332-1 КК України і не потребують додаткової кваліфікації за ст.ст. 364, 364-1, 365, 365-2 КК України [9, с. 857].

Необхідно також звернути увагу, на висновки, які зробив А.А. Нікітін під час дослідження службової особи як суб'єкта порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї.

Так, правник на підставі законодавчого визначення поняття службової особи зробити висновок про те, що до таких осіб слід відносити особу, яка:

1) постійно або тимчасово виконує функції представника влади – особа, яка працює в органі державної влади або є самостійною державною посадовою особою і за характером своїх повноважень має право віддавати вказівки та ставити вимоги, що є обов'язковими для непідпорядкованих по службі осіб;

2) постійно або тимчасово виконує функції представника місцевого самоврядування – особа, яка належить до органу місцевого самоврядування та за характером повноважень може віддавати вказівки та ставити вимоги, обов'язкові для виконання непідпорядкованими по службі особами;

3) постійно або тимчасово обіймає посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих функцій – функції із здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності;

4) постійно або тимчасово обіймає посади, пов'язані із виконанням адміністративно-господарських функцій – функцій із управління або розпорядження державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо);

5) виконує функції представника влади, представника місцевого самоврядування, організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції за спеціальним повноваженням;

6) службові особи іноземних держав [10, с. 149].

А.А. Нікітін також підтримує наукові позиції щодо розширення кола службових осіб та віднесення до таких осіб тих, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані із виконанням обліково-контрольних функцій, чи виконують такі функції за спеціальним повноваженням [11, с. 149].

Однак, не можемо погодитись із думкою правника, щодо доцільності розширення кола службових осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за ч. 2 ст. 332-1 КК України. Адже, така пропозиція науковця суперечить положенням

викладеним ст. 18 КК України, а відповідних аргументацій з приводу таких змін правник не наводить.

Отже, враховуючи вищевикладене, суб'єкт порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та в'їзду може бути як загальний так і спеціальний. За ч. 1 та ч. 3 ст. 332-1 КК України кримінальній відповідальності підлягає фізична осудна особа, яка на момент вчинення кримінального правопорушення досягла 16-річного віку. Відповідно до ч. 2 ст. 332-1 КК України кримінальній відповідальності підлягає спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення, а саме службова особа, яка використовувала службове становище.

Література:

1. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.1: Загальна частина / за заг. ред. Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна та ін. Харків : Право, 2013. 376 с.
2. Лень В.В. Осудність у кримінальному праві і законодавстві : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ.; Ліра ЛТД, 2008. 180 с.
3. Смаглюк О.В., Павловська А.А. Досягнення віку кримінальної відповідальності як ознака неповнолітнього суб'єкта злочину. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 181–186.
4. Анішук В.В. Вік кримінальної відповідальності: порівняльно-правовий аналіз. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 1. С. 186–188.
5. Владимиров В.А., Левицкий Г.А. Суб'єкт преступления по советскому уголовному праву : лекция. Москва : Научно-исследовательский и редакционно-издательский отдел, 1964. 59 с.
6. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : Постанова від 04 черв. 2010 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#Text> (дата звернення: 24.03.2020).
7. Колос О.В. Повторність злочинів у кримінальному праві України : монографія. Ірпінь : УДФСУ, 2018. 304 с.
8. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/48776231> (дата звернення: 24.03.2020).
9. Матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/54789754> (дата звернення: 24.03.2020).
10. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 896 с.
11. Нікітін А.А. Службова особа як суб'єкт порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та в'їзду з неї. *Європейські перспективи*. 2018. № 1. С. 143–150.

Derkach V. H. The subject of violation of the order of entry into and exit from the temporarily occupied territory of Ukraine

Summary. The article examines the subject of violation of the order of entry into and exit from the temporarily

occupied territory of Ukraine, as a result of which it is established that the subject of violation of the order of entry into the temporarily occupied territory of Ukraine and exit can be both general and special. For part 1 and part 3 of Art. 332-1 of the Criminal Code of Ukraine, a natural sane person who at the time of committing a criminal offense has reached 16 years of age is subject to criminal liability. In accordance with Part 2 of Art. 332-1 of the Criminal Code of Ukraine, a special subject of a criminal offense is subject to criminal liability, namely an official who used his official position.

The article examines the current state of the law on criminal liability for violation of the procedure for entering and leaving the temporarily occupied territory of Ukraine, as a result of which Art. 332-1 of the Criminal Code of Ukraine to decriminalize at least because the regime of the temporarily occupied territories is temporary, and the temporary articles of the criminal law to the world have not yet been known.

In late 2013 – early 2014, the Russian Federation, taking advantage of the problems in our army to perform such functions, launched an open armed aggression, which, in addition to killing tens of thousands of Ukrainians, led to the illegal annexation of Crimea and occupation of Donetsk and Luhansk regions. In fact, the state border with the Russian Federation in eastern Ukraine has become a line of demarcation between the territory controlled by the state of Ukraine and the temporarily occupied territory of Ukraine. The Ukrainian Parliament reacted to this acute problem in a rather predictable way – on April 15, 2014, the Law of Ukraine № 1207-VII “On Ensuring the Rights and Freedoms of Citizens and the Legal Regime in the Temporarily Occupied Territory of Ukraine” was adopted. 332-1 “Violation of the procedure for entering and leaving the temporarily occupied territory of Ukraine.” Such a decision of the Verkhovna Rada of Ukraine provoked both sharp discussions in the science of criminal law and problems in the application of this norm in practice.

Thus, during the period under study from 2014 to February 2021, we registered 212 cases of violation of the procedure for entering and leaving the temporarily occupied territory of Ukraine. However, according to the State Judicial Administration of Ukraine, the courts of Ukraine have handed down 30 court convictions for violating the procedure for entering and leaving the temporarily occupied territory of Ukraine. Of these, 7 were handed down in 2015, 21 in 2016, and one sentence each in 2017 and 2019.

Key words: composition of a criminal offense, violation of the order of entry into and exit from the temporarily occupied territory of Ukraine, damage to the interests of the state, inviolability of state borders, Russian-Ukrainian war, criminal liability, inconsistency with the grounds and principles of criminalization.